

/ INRIKES

Mikael Damberg (S) med Karolina Skog (MP) och Morgan Johansson (S).

Analys: Prestigeförlust för regeringen när gängsamtalet bryter samman

Publicerad igår 20.43

ANALYS • För regeringen är det en prestigeförlust och ett bakslag att de partiöverskridande samtalen om åtgärder mot den grova brottsligheten nu bryter samman. Samtidigt kommer de allra flesta åtgärderna i regeringens åtgärdsplan med all sannolikhet att röstas igenom av riksdagen.

Mats Knutson

Inrikespolitisk kommentator

Det hade varit av stort symboliskt värde för regeringen att få till stånd en bred politisk uppgörelse om åtgärder mot den grova brottsligheten. Efter den senaste tidens skottlossningar och dödsskjutningar finns ett egenvärde i politisk enighet över partigränserna. För regeringen hade det därmed varit en fjäder i hatten att slutföra ännu en uppgörelse över partigränserna.

Så blev det nu inte. I stället hoppade Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna av samtalen. Inte heller Vänsterpartiet var intresserat av att fullfölja en överenskommelse.

Bredden uteblev

Det som pekades ut som en bred uppgörelse blev alltså inte särskilt bred. Nu är det enbart Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet som står bakom den åtgärdslista som regeringen presenterade på lördagseftermiddagen.

Det här är en prestigeförlust för regeringen, men innebär paradoxalt nog inte särskilt mycket för förutsättningarna att genomföra förslagen. Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna har redan klargjort att de visserligen vill ha mer långtgående åtgärder, men att de inte tänker stoppa några förslag som går i deras riktning.

Därmed kan regeringen vara tryggt förvissad om att de flesta av förslagen kommer att passera riksdagen.

Vissa förslag oklara

När och hur detta ska ske är dock fortfarande oklart. En del förslag är redan på väg, till exempel att polisen ska kunna ägna sig åt hemlig dataavläsning. En sådan proposition väntas inom kort och har majoritet i riksdagen. Förslaget innebär att polisen får rätt att ta del av krypterad trafik mellan misstänkta mobiltelefoner och datorer.

Andra förslag är mer oklara. Exempelvis ska frågan om anonyma vittnen nu utredas. Det innebär att det kan ta flera år innan ett färdigt lagförslag hamnar på riksdagens bord, om det någonsin gör det. Det är ingen hemlighet att regeringspartierna och Centerpartiet är starkt misstänksamma till förslaget att tillåta anonyma vittnen.

Straffrabatt för unga

En annan kontroversiell fråga är straffrabatten för unga. Moderaterna och tidigare även Socialdemokraterna har drivit på för att denna rabatt på utdömda fängelsestraff ska avskaffas. Miljöpartiet är å andra sidan ett parti som alltid motsatt sig ett avskaffande av straffrabatten.

Nu har partierna enats om en kompromiss som innebär att denna straffreduktion ska slopas vid upprepad och grov brottslighet. Det har även Miljöpartiet accepterat, trots sitt tidigare motstånd. Andra partier, till exempel Moderaterna och Kristdemokraterna, vidhåller däremot att ett generellt slopande måste till för att lagändringen ska bli effektiv.

Regeringen inte tillräckligt tillmötesgående

Moderaterna anser att regeringen inte tillräckligt har tillmötesgått partiets krav och att den enda utvägen därmed blev att lämna överläggningarna. Så kan det vara. Moderaterna har blivit alltmer högprofilerade i frågor som rör lag och ordning och hade haft svårt att acceptera något annat än en total förhandlingsframgång gentemot regeringen.

Även om regeringen utan tvekan tagit till sig flera av Moderaternas förslag var det uppenbart inte tillräckligt. Det här ska förstås i dagens politiska sammanhang. För det första är Moderaterna det parti som väljarna har störst förtroende för i dessa frågor. Skulle partiet ingå en kompromiss som i efterhand pekas ut som alltför urvattnad riskerar partiet att spela bort en del av sin trovärdighet.

För det andra konkurrerar Moderaterna dessutom med Sverigedemokraterna om delvis samma väljargrupper. Och SD har inte ens deltagit i de här överläggningarna. Räkna alltså med att Jimmie Åkesson och hans partivänner inte kommer att skräda orden om den här uppgörelsen. Moderaterna vill minst av allt hamna på samma sida som Socialdemokraterna i en sådan debatt.

Ingen överraskning

Att Moderaterna därför hoppade av de politiska samtalen om gängbrottsligheten kom därför inte som någon större överraskning. Och när Moderaterna lämnade, ja, då följde också Kristdemokraterna och Liberalerna med. De båda partierna, som också försöker profilera sig som hårda mot brottsligheten, ville i det läget inte riskera att lämnas kvar med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Slutsatsen av dagens besked är alltså att den grova brottsligheten kommer att leva kvar som partiskiljande konfliktfråga i svensk politik, trots att flertalet av de förslag regeringen idag presenterat kommer att gå igenom riksdagen.

REGERINGENS 34-PUNKTSPROGRAM MOT GÄNGBROTTLIGHET

1. Polisen får möjlighet att läsa krypterad kommunikation

Förslag om Hemlig dataavläsning genomförs. Det syftar till att ge polisen möjlighet att bättre kunna verkställa hemliga tvångsmedel och exempelvis även komma åt krypterad kommunikation.

Lagrådsremiss beslutas oktober 2019.

2. Enklare att använda hemliga tvångsmedel i fråga om grov organiserad brottslighet

Riksåklagaren har föreslagit att hemliga tvångsmedel ska kunna användas i större utsträckning. Idag krävs en misstanke om ett konkret brott vars straffvärde överstiger 2 års fängelse för att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning ska få användas. För hemlig rumsavlyssning är motsvarande gräns 4 år. Det finns anledning att i en utredning se över dessa gränser vad gäller grov organiserad brottslighet.

3. Ge polisen bättre möjligheter till husrannsakan kopplat till skjutningar och gängmiljöer

Rikspolischefen önskar bättre möjligheter att genomföra husrannsakingar kopplat till kriminella gängmiljöer, exempelvis för att avvärja hämndaktioner när en skjutning ägt rum. Polisen har redan vissa möjligheter att göra husrannsakan även i avsaknad av konkret brottsmisstanke. En utvidgning av det utrymmet kopplad till allvarlig brottslighet, exempelvis skjutningar i gängmiljöer, ska analyseras närmare i en utredning.

4. Obligatorisk häktning för fler brott

För att få bort grova brottslingar från gatan ska det utredas om fler brott som ofta begås i gängmiljö behöver få skärpta straff för att spegla brottets allvar och ge möjlighet till obligatorisk häktning. Det har fungerat väl för vapenbrotten. Det handlar om rån, grov misshandel samt grov utpressning.

5. Utvidga och permanenta arbetet med snabbare lagföring

Det försöksprojekt rörande snabbare lagföring för vissa brott som genomförts i norra Stockholm sedan januari 2018 utvidgas till hela Stockholmsområdet från januari 2020 och därefter till andra orter i Sverige från januari 2021. Målsättningen är att snabbförfarandet ska permanentas och vara möjligt att använda i hela Sverige från 2022.

6. Ordningsvakter kan avlasta polisen

Ett modernare och effektivare regelverk för ordningsvakter ska utredas. Inom ramen för utredningen ska möjligheten för ordningsvakter att avlasta polisen i högre grad, exempelvis vad gäller transporter. Utredning tillsätts hösten 2019.

7. Automatisk kamerabevakning av fordon i gränsområden

Polisen behöver få bättre möjligheter att verka i gränsnära områden för att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten och gängkriminalitet. Kamerabevakning med automatisk igenkänning av fordonstyper och registreringsskyltar ska möjliggöras. En utredning om detta ska tillsättas.

8. Förstärk det myndighetsgemensamma arbetet mot grov organiserad brottslighet

Styrningen av det myndighetsgemensamma arbetet ska vidareutvecklas och tydliggöras genom att uppdrag förs in i berörda myndigheters instruktioner. Pilotprojekt ska genomföras i ett antal särskilt utsatta områden för att exempelvis slå mot strategiska personers ekonomiska och näringsrelaterade brottslighet.

9. Ökade möjligheter att förverka brottslingars tillgångar

Möjligheterna att slå mot de ekonomiska vinningarna av brott måste förbättras. Förverkandelagstiftningen ska ses över i syfte att modernisera bestämmelserna. En modernisering skulle också kunna leda till en ökad tillämpning av lagstiftningen och stärka den tillgångsinriktade brottsbekämpningen.

10. Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott

Regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott ska ses över. Syftet med översynen är att förbättra regelverket och säkerställa att en hög grad av rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls i utredningar där barn är misstänkta för brott. Det handlar bland annat om att säkerställa att allvarliga brott som begås av barn under 15 år alltid utreds av polis, och att se över systemet med bevistalan i syfte att skuldfrågan ska prövas av domstol i fler fall. Utredning tillsätts hösten 2019.

11. Avskaffa straffreduktionen för unga vuxna vid grov brottslighet

Ungdomsreduktionsutredningens förslag genomförs vad gäller upprepad grov brottslighet där en person i åldern 18–20, som tidigare dömts för brott där minimistraffet är ett års fängelse, ska dömas för ett nytt brott med minimistraffet två års fängelse. Det av justitiedepartementet omarbetade förslaget kommer att behöva remitteras. Lagrådsremiss beslutas våren 2020.

12. Utred vistelseförbud inom ramen för påföljdssystemet

En utredning ska se över möjligheten till vistelseförbud inom ramen för påföljdssystemet. Syftet är att se till att kontrollåtgärder vid skyddstillsyn blir lika dem för villkorligt frigivna samt överväga kompletterande regler

som innebär ökade möjligheter att bestämma var dömda inte ska få vistas. I praktiken innebär detta möjlighet till frivård där fotboja kan användas i ökad utsträckning. Lagförslag tas fram inom justitiedepartementet.

13. Ytterligare medel till LVU-placeringar

Det är angeläget att kommuner vid behov kan öka antalet LVUplaceringar. Förstärkningar kan göras dels i fråga om subventionsgraden för SIS-placeringar, dels i fråga om kommunernas HVB- och familjehemsplaceringar. Ytterligare medel möjliggör också projekt så som Motverka våld och gäng som drevs i SIS regi 2007–2008.

14. Fler SIS-platser med förbättrad kvalitet

Statens institutionsstyrelse behöver förstärkas med fler platser, inte minst för att LVU-satsningen ska få effekt. Verksamhetens kvalitet måste också förbättras så att färre ungdomar återfaller i brott efter avslutad placering.

15. Skärp straffen för den som rekryterar unga till kriminalitet

Vi behöver hindra nyrekryteringen till gängkriminalitet och motverka att unga personer som inte kan dömas till lika hårda straff utnyttjas av äldre. Straffen för dem som begår brott tillsammans med yngre eller anstiftar dem att begå brott behöver därför skärpas.

16. Skärp straffen för brott kopplade till kriminella uppgörelser

Kriminella uppgörelser leder till ytterligare brottslighet genom hämndaktioner. Uppgörelserna drabbar inte bara de inblandade. Sprängningar och skjutningar innebär också att oskyldiga skadas. Det behövs därför straffskärpningar i samband med kriminella uppgörelser. Punkt 15 och 16 hanteras i samma utredning.

17. Skärpta straff för vapen- och sprängmedelsbrott

Fler vapenbrott ska bedömas som grova och synnerligen grova och maxstraffet för synnerligen grovt vapenbrott och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor ska höjas. Därutöver ska smuggling av vapen och explosiva varor medföra strängare straff än idag och Tullverkets befogenheter och möjlighet att använda tvångsmedel utökas, så att försändelser som antas innehålla vapen eller explosiva varor kan stoppas. Lagrådsremiss beslutas våren 2020.

18. Skärp straffen för den som överlåter narkotika till andra

I den illegala narkotikahandeln används ofta minderåriga som kurirer i syfte att undgå straff vid upptäckt. Straffen för att överlåta narkotika bör därför skärpas. En utredning om detta ska tillsättas.

19. Koppla villkorlig frigivning till deltagande i återfallsförebyggande åtgärder

Den som inte deltar i återfallsförebyggande åtgärder ska kunna få sin villkorliga frigivning uppskjuten, och således få sitta längre i fängelse. Lagrådsremiss beslutas våren 2020.

20. Inför påföljden ungdomsövervakning

I den beslutade propositionen "Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning" föreslås ökade möjligheter till kontroll med fotboja. Detta för att personen inte ska befinna sig i miljöer och på platser där risken för återfall är stor eller i närheten av där ett brottsoffer bor.

En ny påföljd, ungdomsövervakning, avsedd för fall där varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens karaktär och den unges tidigare brottslighet, ska införas.

Ungdomsövervakning omfattar så kallad helghemarrest samt vid behov förbud att under vissa tider vistas på vissa platser. Kontroll sker med fotboja. Lagrådsremiss beslutas våren 2020.

21. Straffansvar för falska uppgifter i polisförhör utreds

Högsta domstolen har nyligen slagit fast att det inte ska betraktas som skyddande av brottsling att i polisförhör ge falskt alibi åt en person, om det inte hjälper den personen att komma undan. Det är viktigt att lögnare i polisförhör kan motverkas. Behovet av lagändringar när det gäller vittnesuppgifter som lämnas under förundersökning ska därför utredas.

22. Utred system med kronvittnen

Brott som begås i kriminella kretsar har blivit allt grövre och är särskilt svåra att utreda. Ett system med kronvittnen kan öka incitamentet för misstänkta att medverka i brottsutredningar och ska därför utredas.

23. Höj minimistraffen för övergrepp i rättssak kraftigt

Samhället måste skärpa synen på brott som syftar till att störa rättsväsendets arbete och människors vilja att delta i rättsprocessen. Att vittnen och parter utsätts för våld eller hot är oacceptabelt. En utredning ska därför föreslå höjda straff för övergrepp i rättssak.

24. Utred höjning av straff för mened samt skyddande av brottsling

Samhället måste tydligare markera att den som vittnar i domstol är skyldig att tala sanning och att det är oacceptabelt att skydda brottslingar genom att till exempel förstöra bevisning. En utredning ska därför föreslå höjda straff för mened och skyddande av brottsling.

25. Se över skyddet av och stödet till vittnen och deras anhöriga, och utred anonyma vittnen

Skyddet av och stödet till vittnen och deras anhöriga ska ses över.

Vad gäller anonyma vittnen ska en utredning beskriva hur våra grannländers system med anonyma vittnen är uppbyggda och fungerar, i vilken utsträckning anonyma vittnen används och vilket värde de då har, samt hur dessa system hanterar eventuella kopplingar mellan tilltalad och vittne. Om utredaren bedömer det lämpligt ska förslag lämnas till lagändringar, eventuellt som försöksverksamhet.

26. Förstärk vittnesskyddsprogrammet

Att vittnen till brott inte vågar vittna i domstol är ett påtagligt problem vad gäller gängkriminalitet. Polisen bör prioritera vittnesskyddsprogrammet.

27. Trygghetsberedning

En parlamentarisk beredning tillsätts för att ta fram en samlad målbild för det brottsbekämpande och trygghetsskapande arbetet samt lämna förslag på långsiktiga åtgärder för ökad trygghet och minskad brottslighet. Förslagen ska vara grundade i evidens och beprövad erfarenhet.

En analys av vilka förmågor som samhället bör kunna förvänta sig av rättsväsendet tas fram. Förslag ska också lämnas till en inriktning för en sammanhållen modern straffrätt, byggd på proportionalitet och syftande till lägre brottslighet, som är anpassad för att möta vår tids krav.

Beredningen tillsätts hösten 2019 och kommer att arbeta 2020–2024.

28. Satsa långsiktigt på skolor och socialtjänst i socialt utsatta områden

Arbetet mot segregation inom ramen för Delegationen mot segregation (DELMOS) kommer att förstärkas avsevärt under mandatperioden.

29. Socialtjänsten måste kunna gripa in tidigare och i fler situationer (s.k. "mellantvång")

Barn och unga i behov av socialtjänstens insatser kan gå miste om dem i det fall deras föräldrar motsätter sig dem och det samtidigt saknas förutsättningar att besluta om tvångsvård. Socialtjänstens möjligheter att vidta åtgärder under dessa omständigheter måste förbättras. Det handlar om att kunna vidta åtgärder i fler fall, att kunna ge fler typer av åtgärder, och att förbättra möjligheterna till uppföljning av den unge efter avslutade insatser. Ny lagstiftning kan bli aktuell.

Tillägg till Socialstyrelsens pågående myndighetsuppdrag rörande så kallat "mellantvång" beslutas hösten 2019. I tilläggsuppdraget ska ingå att lämna förslag till lagändringar. Tilläggsuppdraget ska redovisas december 2020. Proposition prel. hösten 2021.

30. Socialtjänst på kvällar och helger i socialt utsatta områden, samt sociala insatsgrupper

Bemanning med fältassistenter kvällar och helger bedöms av bland annat Polismyndigheten vara en både synlig och effektiv åtgärd mot gängproblem och rekrytering av unga till kriminalitet. Sociala insatsgrupper är en arbetsmetod för samverkan mellan socialtjänst, skola och polis för att hjälpa unga att sluta begå brott. Resurser till kommunerna för detta ska säkerställas.

31. Lagstifta om brottsförebyggande ansvar för kommuner

Kommunerna ansvarar för en rad verksamheter som kan bidra till att motverka brott. Merparten av det brottsförebyggande arbetet sker dock på frivillig basis. Det är viktigt att sådant arbete bedrivs i alla kommuner. En utredare ska föreslå hur ett lagstiftat kommunalt ansvar att arbeta brottsförebyggande kan utformas.

32. Samordnade insatser för barn och unga i riskzon

Skolverket och Socialstyrelsen får i uppdrag att inom ramen för det treåriga utvecklingsarbetet för tidiga och samordnade insatser för barn och unga rikta särskilda satsningar mot riskgrupper i socialt utsatta områden. Syftet är att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Uppdraget ges hösten 2019.

33. Inför ett nationellt avhoppningsprogram

Berörda myndigheter uppdras att ta fram ett nationellt avhoppningsprogram med syfte att samordna, förstärka och utveckla de avhoppningsverksamheter som idag bedrivs enskilt av kommunerna. Myndighetsuppdrag beslutas hösten 2019.

34. Effektivisera arbetet mot penningtvätt

För att ytterligare stärka arbetet mot penningtvätt tillsätts en utredning som ska se över finansinspektionens kapacitet, informationsutbyte mellan banker och myndigheter samt om myndigheternas samarbete och ansvarsfördelning mot penningtvätt är ändamålsenligt utformat.

Källa: Regeringen

RELATERAT

Knutson: Fiaskostämpel över gängsamtalet

igår 15.23

Regeringen svarar på avhoppet med eget åtgärdsprogram

igår 16.12

Mats Knutson (mats.knutson@svt.se)

Inrikespolitisk kommentator

Publicerad: 21 september 2019 20.43

Uppdaterad: 21 september 2019 20.47

Hittat fel i texten? Skriv och berätta.

Lokal. Lättanvänd. Opertisk. Ladda ner appen nu!

DET HÄR ÄR EN ANALYS

Slutsatserna är journalistens egna. SVT:s medarbetare agerar inte i något politiskt parti-, företags- eller intresseorganisations intresse. Det är förenligt med [SVT:s sändningstillstånd §8](#) att "kommentera och belysa skeenden".